

תקציר מחקר – סקירה בין לאומית השוואתית מעלה כי מצלמות במסגרות לגיל הרך אינן מפחיתות את מקרי האלימות במעונות אך מייצרות בעיות נוספות

לקראת קידום תיקונים לחוק התקנת מצלמות במעונות לגיל הרך, ברצוננו להציג את הממצאים העיקריים מסקירה בין לאומית מקיפה אשר נערכה ע"י ד"ר גלית בינט מהמכון הישראלי לחקר הגיל הרך במכללת אורנים. מעבר להשוואה הבין לאומית, נערכה בחינה מעמיקה של ההסדרים, תסקירי המבחן ופסקי הדין הנוגעים למקרי התעללות במעונות יום בישראל בשנים האחרונות.

מהסקירה עולה, כי המדינות בהן מותקנות מצלמות באופן מנדטורי במעונות ובגני ילדים הן: סין, קוריאה הדרומית, מלזיה והודו. המצלמות במעגל סגור ושדוריהן אינם פתוחים להורים לצפייה. בנוסף, באיטליה מקדמת הממשלה הצבה וולונטרית של מצלמות ובסקוטלנד ניתן לעשות זאת, בהתאם למגבלות הגנת הפרטיות ובכפוף להחלטת הרשות המקומית. אין נתונים באשר להיקף השימוש במצלמות בארצות אלו. בארצות הברית מותקנות במספר מדינות מצלמות וידאו במסגרות חינוך מיוחד, בבתי ספר ציבוריים. **הנתונים מראים כי בארצות בהן הותקנו מצלמות במסגרות לגיל הרך, לא היתה ירידה במקרי האלימות.**

מחקרים שנערכו במדינות בהן הותקנו מצלמות מעידים אף הם כי **מצלמות מעקב לא מנעו אלימות או מיגרו אותה, אך להתקנתן היו השלכות שליליות בהיבטים חשובים אחרים** (Phillips, 2012; Huang et al., 2022):

- **החרפת חוסר האמון בצוותים החינוכיים**, יצירת יחסי כוח מעוותים בין הצוותים החינוכיים-טיפוליים להורים והגברת הניכור.
- **פגיעה במעמד מחנכות שנות ינקות ובדימוי התפקיד** בקרב המעוניינים לעסוק בו.
- **השפעה שלילית על תהליכי הוראה ולמידה, תחושת קהילתיות ויכולת הילדים ליצור מערכות יחסים מיטיבות.**
- **כמו כן נמצא כי התקנת המצלמות מתאפיינת ביישום לקוי ובמחסור בכח האדם הדרוש לפיקוח ולבקרה.**

במדינות בהן הותקנו מצלמות, צעד זה לא לווה בטיפול בבעיות העומק המובילות לאלימות, ובראשן משיכת כח אדם איכותי, מתן הכשרה ראויה והבטחת סטנדרטים של איכות שישפרו את הרווחה הנפשית של הילדים ושל צוותי החינוך. בחלק מהמדינות הצבת המצלמות אף באה על חשבון פתרונות אלו, עקב הסטת משאבים.

בנוסף לסקירה הבין-לאומית נערך ניתוח של 20 תסקירי שירות מבחן המופיעים בהכרעות דין ב-15 השנים האחרונות שעניין פגיעה בפעוטות במסגרות לגיל הרך. עולה כי הסיבות לאלימות מתכנסות ל-3 תחומים:

1. **לחץ במקום העבודה** הנובע מריבוי מטלות, מחסור בכוח אדם, היעדר צוות קבוע ומיומן, עבודה אינטנסיבית ותפקוד בעומס נפשי ורגשי בוד, המלווה בתחושות של ניצול ותסכול עמוקים.
2. **ניסיון בהשגת שליטה** המתבטא בקושי להשליט סדר בגן, להציב גבולות, להתוות סדר יום ולטפל בצרכים בסיסיים של הפעוטות. העבירות הוסברו בהיעדר ידע מקצועי ומיומנויות ובשיטות המוכתבות על ידי מנהלות הגן.
3. **תפיסה חינוכית נוקשה** – חובקת בתוכה עמדות ו"שיטות חינוך" הנותנות לגיטימציה לשימוש באלימות ככלי חינוכי, והמהוות נורמות פעולה בסביבות חברתיות-תרבותיות מסוימות.

לסיכום, ניתן לראות כי **המצלמות אינן מטפלות בבעיית האלימות אלא משמשות תחליף קל לעבודה קשה ומתמשכת של טיפוח תקשורת ואמון במסגרת החינוכית ומייצרות מצג שווא מסוכן של פעוטות הבטוחים מפגיעה**. מעבר לנזק המיידי שתיקון החוק עלול לייצר – לילדים ולצוותי החינוך - הוא מסיט מיומן ומשאבים שראוי היה להשקיע בצוות העובדים, בשיפור תנאי העומס והלחץ המלווים אותם ובמתן כלים שיסייעו להם להתמודד עם עבודתם התובענית. בהקשר זה חשוב לציין את הקיצוץ בתקציב הגיל הרך עליו הוחלט לא מכבר, קיצוץ הפוגע בכלים אלו ומצמצם את שעות ההדרכה המקצועית הניתנות לצוותי המעון.